

РЕЦЕНЗИЯ

от д-р проф. Борислав Александров Ясенов
АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

Със заповед №РД-27-104 от 11.07.2024 г. на Ректора на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив съм определен за член на научно жури, за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Връзката на импровизацията с композицията, аранжимента и състава на съвременната джаз формация“, за придобиване на образователната и научна степен „**Доктор**“, в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“. Автор на дисертационния труд е Мирослав Иванов Турийски – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Класическо и Поп и джаз изпълнителско изкуство“ към факултет „Музикална педагогика“ с научен ръководител проф. д-р Веселин Койчев от АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив.

Предоставеният ми комплект материали включва следните документи:

- автобиография;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации.

Познавам докторанта Мирослав Турийски от младежките му години, в които се изявяваше като джаз пианист. Още тогава бе очевидна неговата амбиция за развитие и усъвършенстване на компетентностите в областта на джазовото изкуство.

Средното си образование Мирослав Турийски завършва в ОМГ „Акад. Кирил Попов“, Пловдив. Следва висше образование в ДМА (понастоящем НМА „Проф. Панчо Владигеров“), София, където получава образователно-квалификационна степен „Бакалавър“, специалност Джаз пиано, а впоследствие се дипломира с Магистърска степен със специалност Поп и джаз пиано в АМТИИ (сега АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“), Пловдив. Докторант в самостоятелна форма на обучение в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив.

Художественотворческата работа на Турийски е особено активна и богата. Първите му по-сериозни сценични изяви датират от 1997 година, когато се представя като джаз пианист на форума „Младежка джаз среща“, организиран многократно през годините от емблематичната формация „Бели, зелени, червени“ до 1999 г. Следват множество концерти и проекти, в които Турийски участва като пианист-изпълнител, ръководител на група или сайдмен. Свирил е на всички значими джаз фестивали в България: Пловдив джаз фест, Пловдивски джаз вечери, Банско джаз фест, Аполония, София мюзик джем, Бургас джаз, Варненско лято, Хасково джаз фест и др.

Реализира дейност като пианист-изпълнител, музикален директор и аранжор и в чужбина. Тук можем да отбележим някои от по-значимите като: „Цезар Самсон в Линц“, част от класическия фестивал в Линц, Австрия, в продължение на 3 години е Музикален директор и пианист на английското шоу „Кристмас Крунърс“, с турне от над 60 концерта във Великобритания и Ирландия. Осъществява две турнета в Канада по покана на ВАФС (Български арт фестивал в Канада), както и изяви на международни джаз фестивали или сцени в Италия, Франция, Германия, Великобритания, Ирландия, Румъния, Турция, Сърбия, Кипър, Македония, Дубай, Мароко, Норвегия и Австрия.

Работи в проекти с български и чуждестранни артисти като: Теодосий Спасов, Мирослава Кацарова, Цезар Самсон, Теодора Еначе, Петър Салчев, Христо Йоцов,

Хилда Казасян, Белослава, Орлин Павлов, Стефан Вълдобрев, Васил Петров и много други.

Композира, аранжира и изпълнява музика в широк спектър от жанрове – от джаз, поп-рок до филмова или театрална музика, както и за различни състави – от джаз комбо до голям оркестър.

Основател и ръководител е на формацията „Октет Пловдив“, в която събира ярки пловдивски джаз музиканти от неговото поколение. Съставът придобива популярност и успех както с авторската инструментална музика, така и с колаборацията с известни солисти.

Педагогическата дейност на дисертанта е свързана с АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив. Преподава дисциплините Поп и джаз пиано и Импровизация и акомпанимент на пиано. Освен с академичните занятия, Турийски спомага за развитието на талантиви студенти, осигурявайки им поле за изява, като организатор на джем сешъни на клубна сцена.

Интересът на автора към разглежданата проблематика е провокиран от професионалната му практика и желанието да допринесе за израстването на младите музиканти със знанията и уменията касаещи мястото, ролята и възможностите за импровизация в различни ситуации.

Импровизацията е важен елемент от съвременното музикално изкуство, основополагащ за джаза, поради което е често разглеждана тема в съвременните научни трудове. Актуалността на темата на дисертационния труд в случая е обусловена от гледната точка и подхода на докторанта към разглежданата проблематика, спомагащи за по-лесното възприемане и разбиране на елементите определящи изграждането на джаз импровизацията, а също така мястото и ролята ѝ определена от факторите композиция, аранжимент, мащаб на формацията и идейна концепция. Породена е от динамиката в развитието на съвременното джазово изкуство и необходимостта от разглеждане, анализиране и обновяване на подходите в методиката на преподаване за всеки музикален инструмент, в частност джаз пианото, както и тяхното практическо приложение.

Разясняването на спецификата за прилагане на импровизацията, създадена от различните ситуации, предложени в концертите и анализите, ще спомогне за формиране на музикално-естетическа и стилистична основа и характерен маниер към импровизационния процес.

Обект на изследването е джаз импровизацията и връзката ѝ с композицията, аранжимента, изпълнителския състав и тембрите в конкретни пиеси от включените съпътстващи изследването концерти.

Предмет на изследването са органичната връзка и взаимодействието на компоненти като:

- теория на джаза;
- мястото на импровизацията в контекста на цялостното изпълнение;
- зависимостта на импровизацията от композицията, аранжимента и изпълнителския състав.

Цел на разработката е да се осветли връзката и възможностите за импровизация, предоставени от композицията, аранжимента и изпълнителския състав, както и творческата ситуация, в която солиста демонстрира импровизаторско майсторство. До каква степен различните стилове и гореописаните фактори способстват за провеждането на импровизацията.

Задачите поставени в изследването са:

- кратък преглед на музикалните елементи в джазовата музика – терминология, записване и обозначения, наложили се в джазовата практика;

- разглеждане на някои важни подходи и фактори, касаещи теоретично джаз импровизацията;
- представяне на концертите, реализирани в подкрепа на научната хипотеза;
- задълбочен анализ на пиеса от всеки концерт;
- базирайки се на анализите да се направят сравнения и паралели за мястото на импровизацията в различните ситуации;
- извеждане на констатации касаещи разглежданата проблематика.

Според научната хипотеза свободата за импровизация е в пряка връзка с аранжмента и състава на групата. Докторантът счита, че тя е обратно пропорционална на сложността на аранжмента и броя на изпълнителите в състава.

Практическият принос се изразява в изясняването на съществени елементи от теорията на джазовата музика, обобщени и систематизирани по метод, който да спомогне педагогическата работа.

Във въведението на изследването, Турийски представя обекта, предмета, целта, задачите, обяснява практическия принос и излага научната хипотеза.

В Първа глава – „Кратка теория на джаза“, дисертантът разглежда основни правила спомагащи за интерпретационно-творческия процес в джаза – обозначаване на акордите, връзката им със скалите, подходи за изграждане на мелодична джаз импровизация и хармонизация на мелодичната линия.

При Втора глава – „Концерти“, са описани шестте концерта, задължителна част от художественотворческата докторантура. Докторантът е подходил според целта на изследването като е реализирал разнообразни по своята същност и изпълнителски състав концерти.

Обстоятелствата практически спомагат за анализирането на различните фактори, от които зависи маниера на импровизацията.

Разнообразието е постигнато на основата на:

- състава (броя) на изпълнителите в групата и възможностите за интерактивна комуникация между тях при импровизация, както и различната функция, която всеки изпълнява в ансамбъла;
- композицията – основополагаща за характера и посоката на изграждане на импровизацията;
- аранжментът носещ нюанси в трактовката и звученето на композицията, а също и определящ фактор за характера на импровизацията;
- стилистиката на изпълнение на джазовата творба;
- цялостната концепция – основа на творческия и изпълнителски процес обединяваща гореописаните компоненти.

Според дисертанта различния тип сцена предполага специфично отношение към интерпретацията: в концертната зала изпълнителят да се придържа по-строго към нотния текст, а на клубна сцена да си позволява повече свобода.

Концепцията на концерта на Мирослава Кацарова „Time After Time“, представен като първи, е интерпретацията да се придържа към класическо звучене на джаза, а не толкова към импровизационната му същност.

Концерта под надслов „Фолклорът среща джаза“, от проекта „Вяра“ на Теодосий Спасов, предложен като втори, се характеризира със синтез между джаза и фолклорната музика.

Проект и промоция на албум „Next Step“, създаден по идея на барабаниста Христо Йоцов. Характерно за звука е, че басовата партия се изпълнява от докторанта както с лява ръка на синтезатор с басов тембър, така и с левия крак на MIDI клавиатура, направена по подобие на педалиера за орган и използваща тембъра на бас от същия

синтезатор. При това положение, пианистът има по-голяма свобода при изпълнение на хармонията.

При концерта на „Оклет Пловдив“, авторът се придържа към жанровата стилистика характерна за брас бенд.

В концерта „Стандарти“ – Турийски стандарт трио и Мишел Нахабедян, докторантът представя стандарти, песни от мюзикъли, писани през двайсетте и трийсетте години на ХХ век от автори като Джордж Гершуин, Коул Портър, Виктор Йънг и др., навлезли в джазовата практика, изпълнявани като инструментални пиеси.

Камерният джаз концерт за пиано и китара под надслов „Интеракция“ е базиран на импровизацията и творческото взаимодействие между двата инструмента.

В Трета глава – „Подробни анализи на шест пиеси“, са направени музикално-естетически анализи на пиеси, по една от концерт, отговарящи на различния подход при изпълнението на джазова музика, разнообразие тенденциозно търсено в концепциите на концертите.

При Четвърта глава – „Анализ на изследването. Паралели“, са направени изводи отбелязващи мястото и ролята на импровизацията в концепцията на автора и изпълнителите. Създадени са критерии, според които авторът обосновава своята оценка:

- импровизация при солиране;
- при акомпанимент;
- интеракция между изпълнителите.

Приложени са диаграми, при които се визуализира процентното съотношение за импровизация в изпълнението. Направените оценки и паралели са в подкрепа на хипотезата, че свободата за импровизацията в изпълнението е в пряка зависимост от сложността на композицията и аранжимента и от състава на изпълнителите. При сложен аранжимент и по-голям състав импровизацията заема по-малко място в изпълнението, като от двата фактора сложността на аранжимента е с по-голяма тежест.

В изследването се анализира връзката между хармония, мелодия и ритъм при импровизацията в джазовата музика при различни ситуации. Обърнато е внимание на важността на професионалните умения и индивидуалността на музикантите участващи в състава, както и на комуникацията между тях способстваща за високо ниво на изпълнение и внушително изграждане на художествения образ. Защитена е хипотезата, че свободата, мястото и ролята на импровизацията е зависима от стила, композицията, аранжимента, състава на ансамбъла и цялостната концепция за интерпретация на произведението.

В дисертацията са използвани теоретичният метод, свързан с кратка теория на джаза и анализ на произведения, а също и емпиричният метод на изследване. Двата метода са обединени в комплексен подход, чрез анализиране и представяне на произведения от концертните програми. Това създава предпоставка за по-лесното възприемане на основите за джаз импровизация в обучението по Поп и джаз пиано, осветлява мястото и ролята ѝ базирани на разглежданите фактори и личния подход на музиканта. Разгледаната проблематика ще доведе до обогатяване на музикално-естетическия мироглед и теоретико-практическите умения на формиращите се изпълнители-пианисти и ще разшири компетентностите на музикалните педагози. Гореизложеното обуславя приносния характер на разработката.

Трудът отговаря на изискванията за създаване на теоретична разработка. Изследването включва: въведение, четири глави, заключение, приноси, библиография и приложения, с общ обем 145 страници, от които 100 основен текст. Обясненията са обосновани с подходящи нотни примери, които допринасят за създаване на още по-

ясна представа за разглеждания обект. Библиографията включва 21 заглавия на кирилица, 24 на латиница, както и 11 интернет източника.

Приносите на труда се изразяват в следното:

- направени са синтезирани обобщения за теорията на джаз, които извън контекста на дисертацията, могат да се използват при обучението по джаз импровизация;
- реализирани са концерти с композирани или аранжирани специално за целта пиеси, които спомагат за обогатяване на джазовата практика;
- анализите на основни елементи от практическата страна на джаз импровизацията дават методически насоки фокусирани върху важни детайли, касаещи изпълнението;
- отбелязано е мястото и функцията на отделните изпълнители в изграждането на джаз импровизация;
- посочено е значението на интеракцията в джазовия ансамбъл.

От справката за научните публикации е видно, че те са три на брой и са пряко свързани с темата на дисертационния труд, който логично финализира научно-изследователските търсения на докторанта до момента.

Те са както следва:

- „Връзка между акорди и скали в джаз импровизацията“, Годишник на АМТИИ, 2020, ISSN 1313-6526, стр. 87 – 97;
- „Подходи при рехармонизация на мелодична линия“, Пролетни научни четения, АМТИИ, 2020, ISSN 1314-7005, стр. 89 – 95;
- „Три подхода за изграждане на мелодична джаз импровизация“, Пролетни научни четения, АМТИИ, 2021, ISSN 1314-7005, стр. 58-64.

Авторефератът е изготвен според изискванията и дава точна и ясна представа за резултатите, постигнати в дисертацията.

В заключение ще изтъкна, че дисертационния труд на Мирослав Иванов Турийски на тема „Връзката на импровизацията с композицията, аранжиранията и състава на съвременната джаз формация“ ме впечатли с разглежданата тематика, анализите и научно-теоретичната обосновка, както и с качествените примери, спомагащи за по-ясното възприемане на изследването. От изложеното в труда е видно, че Мирослав Турийски е музикант с отлична музикално-теоретична подготовка и активна концертна практика. Считаю, че теоретичната разработка отговаря на предявените от ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение изисквания за придобиване на образователната и научна степен „**Доктор**“. Това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да присъди на Мирослав Иванов Турийски образователната и научна степен „**Доктор**“ в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“.

17.09.2024 г.

Изготвил рецензията:

(проф. д-р Борислав Ясенов)